

נציבות תלונות הציבור על שופטים

תאריך: כ"ג אדר, תשס"ז
13 מרץ, 2007

מספרנו: 1088/06/י'

חוות דעת: כבילתם של עצורים באולם בית המשפט

1. לאחרונה הוגשה ללשכתנו תלונה בענין כבילתם של עצורים בדיונים המתקיימים באולם בית המשפט. באותו ענין הובא לדיון עיתונאי, שנעצר בשל חשד לעבירה של איסור פרסום, וביקש מבית המשפט לשחררו מן הכבלים בהיותו באולם. בית המשפט לא התייחס לבקשתו ולא נתן בה החלטה. בתגובתו לתלונה מסר בית המשפט כי המתלונן נותר כבול באולם בית המשפט משום קיומה של הנחיה משטרתית שלא לשחרר עצור מכבילה, מטעמי סדר ובטחון, אלא באישור של קצין בדרגה גבוהה מדרגתו של מפקד יחידת הליווי. לדברי בית המשפט, קבלת אישור כאמור, מקשה על מלאכת השיפוט, שכן היא מחייבת המתנה שפירושה שיתוק הדיונים, והתוצאה היא שהעצור נותר בדרך כלל כבול באולם בית המשפט. התלונה נמצאה מוצדקת.

אנו מוצאים לנכון לייחד מספר מילים לסוגיה זו.

2. סעיף 9א לחוק סדר הדין הפלילי [סמכויות אכיפה-מעצרים], תשנ"ו-1996, כפי שתוקן בשנת תשס"ד, דן בסוגיית כבילתו של עצור במקום ציבורי. נקבע בו הכלל שאין לשוטר סמכות לכבול עצור במקום ציבורי, אלא בהתקיים החריגים המנויים בסעיף - אם קיים חשש סביר כי העצור עלול להמלט או לסייע לאחר להמלט, לגרום נזק לגוף או לרכוש, לפגוע בראיות או להעלימן או לקבל או למסור חפץ שעשוי לשמש בביצוע עבירה או לפגוע בסדרי מקום המעצר (סעיף 9א(1)).

סעיף 9א(2) קובע כי עצור החשוד או שהוגש נגדו כתב אישום בעבירות חמורות שנקובות בו יהיה כבול אלא אם סבר שוטר כי בנסיבות הענין לא מתקיים החשש האמור בסעיף קטן 1 לעיל.

סעיף 9א(4) קובע כי על אף האמור בסעיפים קטנים (1) ו (2) לעיל, לשופט היושב בדין סמכות להורות על שחרור עצור מכבילה כשהעצור שוהה באולם בית המשפט.

3. הנושא הוסדר גם בסעיף 13 לפקודת המטה הארצי של משטרת ישראל מספר 12.03.04, הקובע כי שוטר ישחרר עצור מן הכבלים באולם בית המשפט אם שופט הורה לו לעשות כן וסעיף 4(ג) לפקודת המטה הארצי מספר 12.03.03 הקובע כי אם הורה שופט לשחרר עצור מכבלים יש לעשות כן מיד.

4. בעקבות החלטתנו בתלונה, הפנינו תשומת ליבם של פרקליט המדינה והיועץ המשפטי לממשלה לחוסר בהירות העולה מן ההוראות הקיימות. פרקליט המדינה פנה למשטרה, הביא בפניה את הסוגיה וביקש לבחון ולוודא כי כבילתם של עצורים תעשה בהתאם לקבוע בחוק, תוך צמצום ככל הניתן של פגיעה בזכויותיהם החוקתיות של העצורים ותוך קביעת מדיניות אחידה בעניין זה בכל בתי המשפט.

5. ביום 10.2.07 הוציאה המשטרה נוהל חדש (נוהל מחלקת סיור מספר 02.220.044), הכולל הוראת בדבר כבילת עצורים במהלך דיון בבית משפט.

סעיף 5ד(1) הנוהל החדש קובע כי ככלל אין לכבול עצור בעת שהותו באולם בית המשפט.

במקרים מיוחדים, כאשר העצור חשוד בביצוע פשע חמור או קיים חשש שיברח או שינהג באלימות, על השוטר המלווה את העצור לפנות לשופט, להציג בפניו את המידע הרלבנטי ולבקש את רשותו להשאיר את העצור כבול בעת הדיון המשפטי.

הורה שופט לשחרר את העצור מכבליו, יש להיעתר מיידית להוראתו, תוך נקיטת אמצעי זהירות המתחייבים מהמצב.

6. עולה איפוא, כי הכלל הוא שאין לכבול עצור באולם בית המשפט, אלא במקרים חריגים, שבהתקיימם, על השוטר המלווה את העצור לבקש את רשות בית המשפט להותיר את העצור בכבליו. לשופט סמכות להורות על שחרור מכבילה אף בהתקיים החריגים ואזי ישוחרר העצור מכבליו.

7. לנושא האמור נודעת חשיבות רבה, שכן, כבילתו של אדם פוגעת באופן קשה בכבודו. הכלל לפיו אין לכבול עצור במקום ציבורי למעט חריגים, מקורו ברצון למנוע פגיעה שאינה מידתית בזכויותיו החוקתיות של אדם, גם אם הוא נתון במעצר, ולמנוע השפלתו בפרהסייה. על בית המשפט לאזן איפוא בין זכותו של העצור לכבוד מצד אחד, לבין הבטחת הבטחון והסדר הציבורי מצד שני. מלאכת האיזון והשקילה צריכה להיות פרטנית, בעניינו של כל עצור המובא כבול לדיון, ולמצוא ביטוי בהחלטה שתירשם בפרוטוקול. שומה על בית המשפט לשית ליבו לכך שאין בשיקולי נוחות או יעילות כדי להתיר באופן גורף את כבילתם של עצורים באולם בית המשפט.

8. ככל שגורמי המשטרה יפעלו על פי הוראות הנוהל, לא יהא צורך בהעלאת הסוגיה מיוזמת בית המשפט או העצור. עם זאת, על בית המשפט להיות ער לנושא זה וליתן דעתו עליו, גם כשלא תופנה לכך תשומת ליבו על ידי גורמי המשטרה או על ידי העצור.

בכבוד רב,

ט' שטרסברג כהן
נציבת תלונות הציבור על שופטים